

6. Гончаренко С. Методологічні проблеми побудови технічного наукового знання в змісті загальнотехнічних дисциплін / С. Гончаренко, П. Яковишин // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1999. – №4. – С.9-17.

7. Полонський В. М. Методы педагогических исследований: состояние, проблемы, перспективы : сб. науч. статей по материалам Всерос. семинара по методологии / [под ред. В. М. Полонского]. — М. : ИТИП, 2006. — 252 с.

У статті запропоновано метод моделювання результатів наукової діяльності вищого навчального закладу на основі характеристичних функцій. Введено узагальнені функції, що описують результати діяльності наукового колективу. Досліджено залежності, що описують вклад окремих науково-педагогічних працівників у наукову роботу структурного підрозділу вищого навчального закладу.

Ключові слова: наукова діяльність, вищий навчальний заклад, моделювання наукової діяльності, науковий колектив.

В статье предложен метод моделирования результатов научной деятельности вуза на основе характеристических функций. Введены обобщенные функции, описывающие результаты деятельности научного коллектива. Исследованы зависимости, описывающие вклад отдельных научно-педагогических сотрудников в научную работу структурного подразделения высшего учебного заведения.

Ключевые слова: научная деятельность, высшее учебное заведение, моделирования научной деятельности, научный коллектив.

The paper proposed a method of modeling the results of scientific research in university on the basis of characteristic functions. Generalized functions are introduced, describing the results of the research team. The dependencies that describe the contribution of individual teaching staff in the scientific work of the department of higher education.

Keywords: scientific research, university, simulation science, research team.

УДК 37.017.4

Д.І. Коломієць, В.О. Кириленко
м. Вінниця, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення в нашій країні істотно вплинули на всі сфери суспільного життя, змінили мету й характер праці, духовно-етичні, релігійно-світоглядні основи свідомості, систему цінностей суспільства та особистості. Разом з тим сучасні трансформаційні процеси видозмінюють систему виховання відповідно до умов відкритого суспільства, відповідно до нового стилю соціального життя, який обумовлений переходом до антропогенної цивілізації. Визначальним у цьому напрямі є людський (антропогенний) чинник, який веде до зміни системи цінностей людини, потребує орієнтації на вдосконалення її пізнавальних здібностей, здатності до самоорганізації й самореалізації, пошук і формування адекватної ідентичності [2].

Зміни в сучасній соціокультурній ситуації в Україні висунули на перший план необхідність переосмислення питань змісту та організації процесу виховання молоді, перегляду педагогічних позицій, переоцінки сталих систем виховання студентства. Тому тенденції соціального розвитку актуалізують питання про визначення нових підходів до моделювання процесу виховання.

Конкурентне середовище в умовах ринкової економіки зобов'язує підвищити вимоги не лише до спеціальної підготовки випускників сучасних ВНЗ, а й до рівня їхнього загального розвитку. Зростає потреба у фахівцях, які володіють як набором професійних компетенцій, так і здатністю до активної інтелектуальної, суспільної, комунікаційної діяльності. Актуальність даної проблеми визначається проголошенням стратегії якісного оновлення країни і її головної мети: створення умов для самореалізації та життєвого успіху кожного громадянина України, підвищення якості життя людей, підвищення якості освіти,

примноження кращих традицій системи освіти. Нині вкрай необхідно зберігати й послідовно формувати якості особистості, що визначають духовну основу суспільства.

Виховна система ВНЗ має бути спрямована на створення сприятливих умов для всестороннього, гармонійного, духовного, інтелектуального та фізичного розвитку, самовдосконалення й творчої самореалізації особистості майбутнього фахівця.

Аналіз наявних публікацій із проблеми дослідження. Аналіз виховних практик у сучасних ВНЗ виявив низку проблемних питань: з одного боку, зберігаються традиційні аспекти виховної роботи, а з другого – система виховання студентів визначається новими політико-економічними та соціально-культурними умовами, які, в свою чергу, можливо змінити шляхом позитивної трансформації виховання, формування його нової моделі, яка співвідноситься з вимогами сучасності [2].

Концептуальні уявлення учених [1] дозволяють визначити в якості основних тенденцій у стратегії сучасного виховання зміну соціоцентричної парадигми на антропоцентричну, поєднання суспільно орієнтованого та індивідуалістичного типів виховання.

Невирішені аспекти проблеми. Проте для організації виховної роботи у ВНЗ необхідна чітка програма, визначені основні функції, напрями, завдання та принципи виховної системи.

Мета статті – окреслити основні функції, напрями, завдання та принципи організації виховної системи в сучасному педагогічному ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потрапляючи у ВНЗ, студент опиняється в незвичному середовищі, період адаптації до якого може проходити досить болюче. Проте розумно сконструйоване освітньо-професійне середовище у ВНЗ може суттєво згладити цю проблему. Співпраця, єднання в загальній діяльності, необхідність сумісного різностороннього осмислення одних і тих самих об'єктів реальності та ідей виступають умовою саморозвитку як студентів, так і викладачів.

Виховання студентів у ВНЗ традиційно будується на основі органічної єдності навчального та виховного процесу. Водночас необхідним і правомірним є його поділ на наступні напрями: виховання в процесі навчання і виховання в позаурочний час. Кожному з цих напрямів властиві специфічні завдання, засоби, функції та зміст, але системотвірним ядром у вирішенні завдань гармонійно розвиненої особистості студента має стати створення такого соціокультурного виховного простору університету, де стверджуватимуться Добро, Знання, Правда і Краса.

Навчальна і виховна діяльність нерозривно пов'язані між собою, викладання поза вихованням неможливе. Навчальний процес загалом, кожна дисципліна окремо націлені на вирішення виховних завдань, які мають свою соціально-вікову специфіку на різних стадіях реалізації освітніх програм. Якщо на перших і других курсах переважне значення мають завдання соціально-громадянського та загальногуманітарного розвитку, то на третіх і четвертих пріоритетним стає творче залучення студентів до вибраної спеціальності, акцент робиться на формування умінь і якостей, необхідних у майбутній професії. На завершальному етапі навчання (п'ятий курс і магістратура) завершується формування особистісних і професійних якостей майбутнього фахівця, при цьому різко зростає питома вага індивідуальної роботи зі студентами. Спілкування студентів із викладачем, почавшись на заняттях, отримує природне продовження в позаурочний час. Тому величезне значення в плані особистісного й професійного становлення майбутніх фахівців мають різні позааудиторні форми науково-освітньої діяльності: клуби, гуртки, наукові спільноти.

Система виховної роботи у ВНЗ має бути спрямована на розв'язання таких завдань:

1) виховання вільної особистості (високий рівень самосвідомості, громадянськість, відчуття власної гідності, самоповаги, самодисципліни, чесність, орієнтування в духовних цінностях життя, самостійність в ухваленні рішень і відповідальність, вільний вибір змісту життєдіяльності);

2) виховання гуманної особистості (милосердя, доброта, здібність до співчуття, співпереживання, альтруїзм, доброзичливість, скромність, готовність надати допомогу іншим, прагнення до миру, добросусідства, розуміння цілей людського життя);

3) виховання духовної особистості (потреба в пізнанні та самосвідомості, в красі, рефлексії, спілкуванні, пошуку сенсу життя, автономія внутрішнього світу, цілісність);

4) виховання творчої особистості (розвиток здібностей, потреба в перетворюючій діяльності, знання, вміння, навички, розвинений інтелект, інтуїція, життєтворчість);

5) виховання практичної особистості (знання основ економіки, працьовитість, господарність, інформаційна компетентність, володіння іноземними мовами, знання народних, релігійних звичаїв, здоровий спосіб життя, фізичний гарт, естетичний смак, хороші манери, облаштування будинку, забезпечення добробуту сім'ї);

6) сприяння сімейному вихованню, розширення просвітницької діяльності з розповсюдження педагогічних знань серед батьків і громадськості;

7) забезпечення комплексної профілактики негативних явищ у студентському середовищі: розбещеності, наркоманії, алкоголізму тощо;

8) розширення можливостей інформаційного обміну в студентському середовищі, інформаційного забезпечення процесу виховання, впровадження нових комунікаційних технологій у виховний процес.

Виховна система, будучи частиною педагогічної дійсності, належить до педагогічних систем, які мають соціальний і психологічний характер. Виховна система покликана інтегрувати всі виховні дії, спрямовані на студента, в цілісний педагогічний процес, що забезпечує в конкретних соціально-педагогічних умовах реалізацію цілей і завдань виховання.

Можна виділити наступні функції виховної системи:

- інтегровальна (приводить до поєднання неузгоджених виховних дій);
- регулювальна (упорядковує виховний процес, управління ним);
- розвивальна (забезпечує динаміку системи, оптимізує її функціонування, поступальний розвиток, удосконалення).

Для виконання таких функцій виховна система має складатися з сукупності наступних компонентів: дидактичної системи (навчальна діяльність студентів і методична діяльність викладачів), системи виховної роботи (взаємопов'язані виховні заходи, адекватні поставленій меті) і системи управління.

Вважаємо найважливішими такі напрями роботи зі створення виховної системи навчального закладу:

1. Проектування виховної системи ВНЗ.
2. Розвиток студентського самоврядування.
3. Робота інституту кураторів.
4. Соціальний захист студентської молоді.
5. Науково-методичне забезпечення виховної роботи.
6. Організація виховної роботи в гуртожитках.

Для вдосконалення роботи виховної системи ВНЗ за цими напрямами пропонуємо здійснювати такі кроки:

- створення системи підвищення кваліфікації організаторів виховної роботи;
- розробка нормативних і методичних матеріалів: посадових інструкцій, положень, планів, програм, рекомендацій з удосконалення виховної роботи зі студентами;
- інформаційне забезпечення виховної діяльності;
- вивчення, узагальнення й розповсюдження позитивного досвіду;
- забезпечення єдності навчання, виховання і розвитку особистості;
- створення виховного середовища та умов для зростання професійної майстерності, етичного, духовного й фізичного розвитку майбутнього фахівця в процесі організації виховної діяльності;

- організація спільної діяльності ВНЗ із місцевими органами державної влади та муніципального управління, педагогічним і студентським колективами ВНЗ, громадськими організаціями;

- створення умов для самовдосконалення, саморозвитку, самовиховання та самореалізації студентів у процесі навчально-професійної діяльності;

- забезпечення соціально-правової захищеності студентів і членів їх сімей;
- дослідження в сфері визначення ефективності та якості виховної роботи.

Чинниками особистісного розвитку студентів через виховну систему ВНЗ мають стати взаєморозуміння і задоволеність взаєминами; переважаючий позитивний настрій; згуртованість і свідомість; продуктивна взаємодія в навчанні; задоволення потреби в безпеці; засвоєння етичних норм і ідеалів; задоволення соціальних потреб (у любові, в пошані, визнанні, суспільному схваленні); задоволення та розвиток пізнавальних потреб в особливій сфері інтересів; задоволення потреби в перетворювальній сфері (творчі схильності); задоволення потреби в естетичному оформленні навколишнього оточення; задоволення і розвиток потреби в самостійному впорядкуванні індивідуальної картини світу.

Проектування виховної системи сучасного ВНЗ є на теперішній день перспективним напрямом у системі сучасних освітніх інновацій. Саме такі моделі виховних систем покликані відобразити інтереси суб'єктів освіти, адаптувати студентів до реальних соціокультурних умов, створити механізми сприяння та підтримки, актуалізувати когнітивний, ціннісно-етичний, трудовий і творчий види діяльності.

Окремо звертаємо увагу на необхідність активізації роботи щодо патріотичного виховання молоді. Посилення уваги до патріотичного виховання молоді в сучасних умовах обумовлене декількома причинами: розвитком процесів демократизації суспільства й деполітизування системи освіти, збільшенням потоку інформації, складністю перетворень, що відбуваються в суспільстві, розширенням міжнародних зв'язків, необхідністю переосмислення концептуальних і методологічних основ теорії патріотичного виховання підрастаючого покоління та ін.

У вихованні молоді, яка навчається, освітні установи відіграють провідну роль, особливої значущості в цьому плані набуває вища педагогічна освіта, оскільки від якості професійної підготовки вчителя багато в чому залежить результат виховання підрастаючого покоління. З урахуванням цього патріотичне виховання майбутніх учителів виступає як невід'ємна частина системи професійної підготовки студентів педагогічних ВНЗ.

Патріотичне виховання майбутніх учителів є системою, що складається з двох взаємозв'язаних підсистем. Першу складає власне патріотичне виховання студентів як громадян української держави, а другу – підготовка майбутніх учителів до патріотичного виховання учнів, яка не лише готує їх до ефективної самостійної педагогічної діяльності в даному напрямі виховної роботи, а й чинить додатковий виховний вплив на їх особистісний розвиток. Тобто патріотичне виховання студентів педагогічного ВНЗ здійснюється безпосередньо (при дії на особу) і опосередковано (через процес професійно-педагогічної підготовки).

Такий підхід до розуміння патріотичного виховання майбутніх учителів визначає подвійний характер мети патріотичного виховання студентів у ВНЗ, яка включає формування в майбутніх учителів: патріотизму як інтеграційної етичної якості, що характеризує відношення до рідного народу, країни, та готовності до реалізації патріотичного виховання учнів.

Виділяючи патріотичне виховання у відносно самостійний напрям виховної роботи, відзначаємо його органічний взаємозв'язок із іншими напрямками (етичним, трудовим, естетичним і ін. вихованням), що є набагато складнішим співвідношенням, ніж частини і цілого. Знаходячись у тісному взаємозв'язку з іншими напрямками виховної роботи, патріотичне виховання пронизує, інтегрує їх.

Патріотизм, відображаючи сукупність соціальних і етичних норм конкретного суспільства, є необхідною умовою подальшого прогресивного розвитку держави. Включаючи раціональний, емоційно-психологічний і діяльнісний компоненти, патріотизм виступає як спонука, поштовх до патріотично спрямованої діяльності. Причому ця спонука має відносно стійкий характер, що дозволяє розглядати патріотизм як соціально-етичний імператив, який виражає ціннісне ставлення людини до Батьківщини.

Основними принципами патріотичного виховання вважаємо: принцип гуманістичної спрямованості; науковості; орієнтованості на формування в єдності знань і умінь, свідомості і поведінки; наступності, послідовності і систематичності; наочності; поєднання педагогічного управління з розвитком ініціативи та самостійності студентів; свідомості та активності; узгодженості вимог суб'єктів педагогічної взаємодії; зв'язку теорії з практикою; єдність освітніх, виховних і розвиваючих результатів педагогічної взаємодії та ін.

Загалом характер взаємин у студентському середовищі, стиль педагогічного спілкування та взаємодії в навчанні і вихованні, в сумісній науково-дослідній, навчальній та позанавчальній діяльності, неформальне спілкування викладачів зі студентами – все це створює культурно-етичну атмосферу ВНЗ, а також виступає визначальним чинником особистісно-професійного саморозвитку майбутніх учителів.

Необхідно також відзначити, що зміст професійної педагогічної діяльності не залишається незмінним, він трансформується в процесі особистісного зростання фахівця, який знаходить у ній нові грані, новий сенс, нові форми. Водночас перетворення професійної діяльності, її якісно новий рівень приводять до подальшого особистісного зростання, збагачення професійної самосвідомості студентів.

З урахуванням сказаного вище, необхідне створення спеціальних програм і технологій виховання в педагогічному ВНЗ, що ініціюють особистісну та навчально-професійну активність молоді людини, забезпечують диференційований і індивідуальний підхід до підготовки педагога в сучасних культурно-історичних умовах.

Література:

1. Белова Л. О. Виховна система ВНЗ: питання теорії та практики / Нар.укр. акад. – Х. : Вид-во НУА, 2004. – 264 с.
2. Зверко Т. В. Нові підходи до моделювання процесу виховання студентів як результат сучасних соціальних впливів / Т. В. Зверко // Глобальні проблеми людства як фактор трансформації освітніх систем : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф.-семінару кер. ВНЗ та вчен.-дослідників із проблем освіти. – Харків, 1-3 лют. 2007 р. – Х. : Вид-во НУА, 2007. – С.58-61.

У статті визначені основні функції, напрями, завдання та принципи організації виховної системи в сучасному педагогічному ВНЗ. Доведено необхідність створення спеціальних програм і технологій виховання, що ініціюють особистісну та навчально-професійну активність молоді людини, забезпечують диференційований і індивідуальний підхід до підготовки педагога в сучасних культурно-історичних умовах.

Ключові слова: майбутній учитель, система виховання.

В статье определены основные функции, направления, задания и принципы организации воспитательной системы в современном педагогическом ВУЗе. Доказана необходимость создания специальных программ и технологий воспитания, которые инициируют личностную и учебно-профессиональную активность молодого человека, обеспечивают дифференцированный и индивидуальный подход к подготовке педагога в современных культурно-исторических условиях.

Ключевые слова: будущий учитель, система воспитания.

Basic functions, directions, tasks and principles of organization of an educate system in modern pedagogical higher educational establishment, are certain in the article. The necessity of creation of the special programs and technologies is well-proven educations which initiate personality and educational activity of young man provide the differentiated and individual going near preparation of teacher in modern historical terms.

Keywords: future teacher, system of education.